

SAYI : B.07.0.GEP.02.610-39
KONU: Soru Önergesi

08.02.2012* 0187

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı
Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü)

İlgi: 30/11/2011 tarih ve A.01.0.GSN.0.10.02.00-32415 sayılı yazı.

İlgide kayıtlı yazı ekinde alınan Van Milletvekili Sayın Özdal ÜÇER'in tarafıma yönelttiği 21/11/2011 tarihli yazılı soru önergesinde yer alan hususlara ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

1999 yılında 4481 sayılı "17/8/1999 ve 12/11/1999 Tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremın Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla" bir defaya mahsus alınmak üzere ek gelir vergisi, ek kurumlar vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi, ek emlak vergisi, özel işlem vergisi ve özel iletişim vergisi ihdas edilmiştir. Ancak bu vergilerden özel iletişim vergisi ve özel işlem vergilerinin süreleri 31/12/2003 tarihine kadar uzatılmıştır. 5035 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle 1/1/2004 tarihinden itibaren uygulanmak üzere özel iletişim vergisi 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda düzenlenmiştir.

4481 sayılı Kanunun genel gerekçesi aynen şu şekildedir:

"Bu düzenleme ile bir yandan depremde zarar gören yurttaşlarımızın yaraları sarılmaya çalışılacak diğer yandan ekonomide yeni yapısal sorunlar yaratılmadan bir süredir uygulanmakta olan ekonomik istikrar programının devamı sağlanacaktır."

Söz konusu kanunun gerekçesinde yer alan yukarıdaki ifadeden de anlaşılacağı üzere, 1999 yılında uygulamaya konan ve kamuoyunda deprem vergisi olarak bilinen vergilerin temelde iki gerekçesi vardır:

- Deprem yaralarının sarılması,
- Ekonomik istikrar programının desteklenmesi.

Öte yandan 2000 yılında dönemin hükümeti tarafından IMF ile yapılan 3 yıllık stand-by anlaşması çerçevesinde IMF'ye verilen 9 Aralık 1999 tarihli niyet mektubu yukarıda yapılan değerlendirmeyi teyit etmekte olup, söz konusu mektubun "Maliye Politikası" başlıklı bölümünde yer alan 16 ncı maddesinde; 2000 yılı bütçe hedeflerinin tutturulabilmesi için 26 Kasım 1999 tarihinde Parlamento'da onaylanan vergi paketi ile ek vergiler getirildiği açıkça ifade edilmektedir.

Daha sonra 2000 yılında çıkarılan 4605 sayılı Kanunla, IMF ile yapılan 3 yıllık stand-by anlaşması çerçevesinde uygulanmakta olan ekonomik istikrar programının bir gereği olarak özel iletişim ve özel işlem vergilerinin uygulama süreleri 2 yıl uzatılmıştır.

Söz konusu kanunun genel gerekçesi aynen şu şekildedir:

“Ekonomik istikrar programının amaca ulaşması, program süresi boyunca vergi gelirlerinin aynı başarı düzeyinde seyretmesi, bunu gerçekleştirirken de ekonomik gereklerle, değişen ekonomik ve sosyal koşullarla uyumun korunması gerekmektedir.

Bu çerçevede hazırlanan Tasarı 9 maddeden oluşmakta, ekonomik istikrar programı hedefleri ve ekonomik gelişmelerin ve diğer dışsal faktörlerin gerektirdiği değişiklikleri kapsamaktadır. Tasarı ile 4481 sayılı Kanunla getirilen özel işlem vergisi ve özel iletişim vergileri ile bazı kurumların gelirlerinden genel bütçeye gelir aktarma imkânı veren düzenlemenin uygulama süresi iki yıl uzatılmaktadır.”

Kanunun özel iletişim vergisinin uygulama süresini 2002 yılı sonuna kadar uzatan madde gerekçesi ise aynen şu şekildedir.

“Kamu finansmanında doğan olumsuz sonuçları gidermeye yönelik olarak alınan tedbirlerden biri de 4481 sayılı Kanunla geçici süre uygulanmak üzere yeni vergiler ihdas edilmesidir. Ancak uygulanmakta olan ekonomik istikrar programı özel iletişim vergisinin 2 yıl daha tahsilini gerektirmektedir. Bu nedenle 4481 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ile ihdas edilen ve 31.12.2000 tarihine kadar uygulanması öngörülen özel iletişim vergisinin uygulama süresi 31.12.2002 tarihine kadar uzatılmaktadır.”

Öte yandan, 2000 yılında o dönemin hükümeti tarafından IMF'ye verilen 18 Aralık 2000 tarihli niyet mektubunun “Maliye Politikası” başlıklı bölümünde yer alan 14 üncü maddesinin ilgili kısmı aynen şu şekildedir:

“14 Eylül 2000 tarihinde uygulamaya konan ve yıllık bazda GSMH'nın %1/4'ü kadar tasarruf sağlaması beklenen önlemlere ilaveten 2001 yılı Bütçesi'nin kabulü öncesinde, 2000 yılı Bütçesinde uygulamaya alınan geçici önlemlerin kaldırılmasının etkilerinin kısmen bertaraf edilmesi amacıyla, bazı önlemler alınmaktadır. Daha detaylı olarak aşağıdaki önlemler uygulanmaktadır;

.....

Dolaylı vergilere gelince, özel iletişim ve özel işlem vergilerinin süresi, özel işlem vergisinin oranı iki katına çıkartılarak, 2001-2002 yıllarını da kapsayacak şekilde uzatılacaktır; telefon hizmetleri ve doğal gazdaki KDV oranları artırılacak; motorlu taşıtlar üzerindeki vergi oranları ve düzeyleri artırılacak, diğer harçlarla beraber LPG kullanan araçlar üzerindeki vergiler artırılacaktır. Bu tedbirlerin GSMH'nın %1.2'si kadar gelir getirmesi beklenmektedir. Buna ilaveten, akaryakıt tüketim vergisi aylık artış oranı en az hedeflenen TÜFE enflasyonuna eşit olacak şekilde belirlenecektir.”

4605 sayılı Kanunun hem genel gerekçesine, hem özel iletişim vergisi ile ilgili madde gerekçesine, hem de 2000 yılında o dönemin hükümeti tarafından IMF'ye verilen 18 Aralık 2000 tarihli niyet mektubunun ilgili bölümüne bakıldığında açıkça görülmektedir ki: özel iletişim vergisinin süresi o dönemde uygulanmakta olan ekonomik istikrar programının bir gereği olarak uzatılmış olup, bu süre uzatımının depremle bir ilişkisi yoktur. Dolayısıyla özel iletişim vergisi, süreç içerisinde malî istikrar programının bir parçası haline gelmiştir.

9/1/2003 tarih ve 4783 sayılı Yasa ile bu defa özel iletişim ve özel işlem vergilerinin uygulama süresi 31/12/2003 tarihine kadar uzatılmıştır.

Daha sonra 5035 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle 1.1.2004 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, özel iletişim vergisi; gelişen telekomünikasyon hizmetlerinin vergilendirilmesinin de gereği olarak, kapsamı genişletilerek 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda düzenlenmiştir.

Dolayısıyla, her ne kadar getirilmesi 1999 depremi sonrasına rastlasa da özel iletişim vergisi, ülkemizde 2000'li yılların başında yaşanan ekonomik kriz sebebiyle duyulan finansman ihtiyacının karşılanması ve birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de telekomünikasyon hizmetlerinin vergilendirilmesi amacıyla kalıcı hale gelmiştir. Aynı şekilde getirilmesi yine 1999 depremi sonrasına rastlasa da özel işlem vergisinin uygulama süresi, ülkemizde 2000'li yılların başında yaşanan ekonomik kriz sebebiyle duyulan finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla 2003 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

Buna göre, 4481 sayılı Kanun çerçevesinde 2.649.745.000 TL ek gelir vergisi, ek kurumlar vergisi, faiz vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi ve ek emlak vergisi tahsilatı yapılmıştır. 2003 yılı sonu itibarıyla yürürlükten kalkan, 4481 sayılı Kanuna göre yapılan özel işlem vergisi tahsilatı toplam tutarı 1.987.033.000 TL, özel iletişim vergisi tahsilatı toplam tutarı ise 3.114.342.000 TL'dir.

Bütçe ilkelerinden olan belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilememesi esası gereğince toplanan tüm vergiler, merkezi yönetim bütçesine gelir kaydedilmekte, kamu hizmetlerinin gerekleri doğrultusunda bütçeden harcanmaktadır. Buna göre herhangi bir gelirin herhangi bir harcamaya doğrudan tahsis edilememesi gerekmektedir. Muhtemel depremlerle ilgili olarak son on yıl içinde depreme hazırlık çalışmaları kapsamında çok sayıda proje yürütülmüş olup, bunlar başlıklar halinde aşağıda sıralanmaktadır:

- ✓ Türkiye'nin Deprem Riski Yüksek Ancak Tektonik Rejimleri Farklı Bölgelerinde Deprem Davranışının Çok Disiplinli Yaklaşımlarla Araştırılması Projesi (TURDEP),
- ✓ Doğu Anadolu Fayının Paleosismolojisi Projesi,
- ✓ Aktif Fayların Üstünde Planlama ve Tampon Bölge Oluşturma Kriterleri Projesi,
- ✓ Ulusal Kuvvetli Yer Hareketi Şebekesi Veri Tabanının Uluslararası Ölçütlere Göre Derlenmesi Afet-ODTÜ Projesi,
- ✓ USAG- Ulusal Sismik Ağın Geliştirilmesi Projesi,
- ✓ İzmir Metropolü ile Aliğa ve Menemen İlçelerinde Güvenli Yapı Tasarımı İçin Zemin Sismik Davranışının Modellenmesi Projesi,
- ✓ Deprem Tehlikesi Yüksek Kırsal Alanlardaki Konutların Rehabilitasyonu Projesi (DEKAYAP),
- ✓ Doğu Anadolu'da Bulunan Farklı Mimari Mirasların Teknik Etkileşimi ve Koruma Programı Araştırma Projesi,
- ✓ Ulusal ve Uluslararası deprem ve acil durum tatbikatları,
- ✓ Afet ve Acil durumlarda hazırlıklı olma projesi,
- ✓ Sivil Savunma Birlik ve Ekiplerinin insan gücü, araç ve ekipmanlarının güçlendirilmesi.

Ayrıca depremden sonraki süreçte, depremden etkilenen Bolu, Bursa, Düzce, Eskişehir, İstanbul, Karabük, Kocaeli, Sakarya, Yalova ve Zonguldak illerinde orta hasarlı konutların güçlendirilmesi kapsamında 49.389 hak sahibine 375.000.000 TL, orta hasarlı işyerlerinin güçlendirilmesi kapsamında 4.909 hak sahibine 2.518.800 TL kredi verilmiştir.

Yine aynı depremlerde köylerde ve şehirlerde evini yapana yardım yöntemiyle kredilendirilen hak sahibi sayısı 13.230 ve bu kapsamda ödenen kredi miktarı 11.703.900 TL'dir. Bunun dışında afet bölgesinde konut almak isteyen afetzede sayısı 5.158 kişi ve bu kişilere ödenen kredi miktarı 225.000.000 TL'dir.

Her iki depremin en fazla etkilemiş olduğu Sakarya, İstanbul, Bolu, Bursa, Yalova, Düzce, Kocaeli illerinde yeni yerleşim yerleri seçilerek afetzedelerin daimi iskanları bu alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda kırsal alanda 796 köyde yeni yerleşim yeri çalışması yapılmıştır. Kalıcı konutlar için kentsel alanlarda;

- ✓ Sakarya-Karaman-Ferizli-Camili
- ✓ Düzce-Merkez kalıcı konut sahası (Sallar)
- ✓ Kocaeli-Bahçecik-Gündoğdu-Değirmendere-Yuvacık-Uzunçiftlik-Köseköy-Derince-Gölcük-Saraylı- Orcün
- ✓ İstanbul-İkitelli
- ✓ Yalova-Soğucak-Safran-Merkez-Altunova-Subaşı-Çavuşçiftliği
- ✓ Bolu-Merkez-Kılıçaslan-Alpagut

yeni yerleşim yerleri seçilmiş, gerekli kamulaştırmalar yapılmış planlama ve ihale aşamasından sonra 43.053 hak sahibine konutları teslim edilmiştir.

İstanbul ilinin taşıdığı yüksek risk nedeniyle Dünya Bankası ve Avrupa İmar Bankasından sağlanan kredilerle, başta okullar ve hastaneler olmak üzere çok sayıda kamu binasının güçlendirilmesi çalışmalarına devam edilmektedir. Yine İstanbul'da ulaşım sisteminin belkemiğini oluşturan yollar, köprüler ve viyadüklerin güçlendirilmesi çalışması, Mecidiyeköy Viyadüğü dışında tamamlanmıştır. Ayrıca diğer bölgelerdeki çok sayıda kamu binası da kendi kurumsal imkanları kullanılarak güçlendirilmeye çalışılmaktadır.

4481 sayılı Kanuna göre toplanan vergilerin ve depremle ilgili yapılan harcamaların ödenek ve kaynak bazında dağılımı, şeffaf yönetim anlayışının bir gereği olarak, Gelir İdaresi Başkanlığınca yayımlanan Yıllık Faaliyet Raporları ile Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından aylık olarak çıkarılan Kamu Hesapları Bültenlerinde yer almaktadır. Söz konusu süreli yayınlara Bakanlığımız birimlerinin resmi internet (www.gib.gov.tr, www.muhasibat.gov.tr) sitelerinden ulaşmak mümkündür.

Ayrıca Van ilinde 23 Ekim 2011 ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde meydana gelen iki ayrı deprem sonrası kesin hasar tespit çalışmaları devam etmekte olup, depremin mali boyutunun hesaplanması yapılan çalışmalar sona erdikten sonra mümkün olacaktır.

Van Depremi sonrasında ortaya çıkan sıkıntıların giderilmesi amacıyla bütçe imkanları seferber edilmiştir. Yaklaşık **2,1 Milyar TL**'lik kısmı AFAD Başkanlığına olmak üzere, 2011 yılı içerisinde toplam **2,3 Milyar TL** tutarında bir ödenek tahsisi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ödenek tahsislerinin büyük bir kısmı afet konutu yapımı ve altyapı problemlerinin giderilmesine ilişkindir. Özellikle 2012 yılının ilk altı aylık diliminde hizmetlerin yoğunlaşacağı ve tahsis edilen kaynaklarla yapılması planlanan eserlerin büyük oranda tamamlanacağı değerlendirilmektedir.

Bilgi edinilmesini arz ederim.


Mehmet ŞİMŞEK
Maliye Bakanı